

Paraula de Coromines

Això va ser que el senyor Jorge Semprún, llavors ministre de Cultura amb Felipe González, va donar al filòleg un premi espanyol, crec que de “las letras” o cosa semblant, i el filòleg va dir que no acceptava l'honor oficial però que li enviaren els diners, que li feien molta falta per als seus projectes i treballs. Hi hagué una mica de rebombori, i el savi potser va pensar que volia explicar-se, o simplement que tenia ganes de parlar. Degué ser per això que un matí jo vaig despenjar el telèfon i a l'altre extrem del fil una veu molt profunda va dir “Sóc en Joan Coromines”. Em digué que volia una entrevista llarga per al setmanari *El Temps*, i que la condició era que havia de fer-la jo, i que vinguera amb mi Eliseu Climent. Però allò no va ser una entrevista, va ser tot un dia del matí a la vesprada, potser més de deu hores de parlar, amb un dinar frugal com a descans, a penes una mica de verdura, que devia ser el seu aliment habitual. El savi tenia 84 anys, i em va dir: “Ara ja no treballo com abans, ja sóc un home vell i em canso aviat. No treballo gaire, ja, només unes dotze hores diàries, dia per altre.” En altre temps, explicava, podia agafar un tros de pa i una barra de xocolata i anava treballant i rosegant, hores i hores. Passava el vespre i la nit, se li feia de dia sense moure's de la taula. L'any 1990, quan jo el vaig visitar, cap institució pública no li havia facilitat recursos ni auxiliars suficients. Amb una medalla i algun discurs de lloança, pensaven que ja havien fet prou. Podia passar de l'aire i de la pensió de jubilat de Chicago, i gràcies. Si no, podia morir-se de gana. Deixem-ho córrer. Vam parlar de tantes coses que no cabien en les cintes que vaig enregistrar, ni encara menys en els fulls que vaig escriure. Vam parlar de la vida i de la mort, de l'amor, de la ciència, de les llengües, del país, dels seus pares i de la seua infantesa i joventut, de la Guerra Civil, d'Amèrica i de Barcelona. I vam parlar dels valencians, que ell estimava tant. El savi no tenia manies en matèria de variants de l'idioma, de les paraules antigues i legítimes, de les formes verbals, de tot això que encara provoca tants recels, que jo mateix tinc sovint ocasió de comprovar.

Joan Francesc Mira

Com si la unitat de la llengua fóra només digna i possible considerant subordinades i dialectals les formes que no són “barcelonines” o a tot estirar “orientals”.

Però no cal patir, perquè una llengua en tots els territoris de

la qual els dies de la setmana es diuen dilluns, dimarts, dimecres, dijous, divendres, dissabte i diumenge, és amb certesa una llengua sola, i no dos ni una i mitja. I si en tot el territori les parts visibles del cos són cap, orelles, ulls, galtes, nas, front, llavis, coll, pit, esquena, cul, cames, cuixes, genolls, peus, dits i ungles, exactament així i sense cap divergència apreciable, aquesta llengua apareix perfectament definida i unitària. I si a més en cada poble i comarca són presents formes tan curioses de la flexió verbal com puc, pots, pot, veig, dic, tinc, duc, etc., i tan singulars com vaig anar i vam pujar, llavors l'especial unitat i distinció d'aquesta llengua és fins i tot prodigiosa. Seria difícil trobar cap altre idioma on el vocabulari bàsic (parts del cos, casa, porta, finestra, terra i cel, pujar i baixar, anar i tornar, amunt i avall, davant, darrere etc.: les coses i els moviments elementals) fóra tan unificat com en el nostre. Ni cap altra llengua on formes molt peculiars i distintives de la morfologia foren tan uniformement presents en qualsevol variant, dialecte i racó. Dit això, els valencians escriurem i direm puge i baixe, anara i tornara, meua i teua, llonja, rellonge, llanda i almorzar sense que per això el nostre català siga menys “pur” ni menys antic, ni menys elegant, urbà, literari i autèntic. Joan Coromines, explicant la forma *llonja* enfront o al costat de *llojta*, afegia: “En el País Valencià i Mallorca la forma *llonja* no sols és legítima, sinó que no crec que ningú hagi pensat a blasmar-ne l'ús”. S'equivocava: molts valencians l'hem blasmat tant, que hem arribat a pensar –falsament– que l'única forma bona era *llojta*, i que l'altra era un banal castellanisme. I resulta que *almorzar* està documentat abans que *esmorzar*, i així de tantes ignoràncies nostres i dels altres, i d'alguns (només alguns) atacs feroços al *Diccionari* de l'AVL. Perquè alguns són sovint més papistes que el papa de Roma, a més de voler ser –cosa impossible– més unitaris i patriotes que el savi Joan Coromines.

“Joan Coromines, explicant la forma ‘llonja’ enfront o al costat de llojta, afegia: ‘En el País Valencià i Mallorca la forma ‘llonja’ no sols és legítima, sinó que no crec que ningú hagi pensat a blasmar-ne l'ús’. S'equivocava: molts valencians l'hem blasmat tant, que hem arribat a pensar –falsament– que l'única forma bona era ‘llojta’, i que l'altra era un banal castellanisme”